

«POBL VREIZH»

B.P. 304

29273 BRÉST-CEDEX

Kelaouenn visieg

Komanantoù

Boutin : 20 lur

Skoazell : adaleg 30 lur

C.C.P. 2746-79 Rennes

Eost 1976

Niv.79

2^{LUR} POBL VREIZH

Vakañsoù...

*Chom a ra sonn he c'hoef ganti war he fenn
memes-tra!*

(gwelit c'hoazh p.5)

Netra a newez er C'hornog

Ma 'z eus ur ger hag a blij da dud zo (re c'houarnamant Paris, da skwer), ar ger KORNOC an hini eo. Ar C'hornog, ar C'hornog pellañ, ar C'hornog Meur : e kement sort degouez e vez graet gant ar ger hud-se. Sellit : amañ n'eo ket e Breizh eo emamp, med er Far-West (Kornog Pellañ). Ne oar den ebed gwall vad pelec'h e komañs ar C'hornog : e Laval, er Mañs, e Versailles? Bez ema Poitiers ha Caen e-barzh, pe n'emaint ket? Kit da c'houde ! Ar pezh a zo sur eo ez eo ar C'hornog-se un ijinadenn venniget ewid beuziñ Breizh e-barzh. A drugarez d'ar ger **Kornog**, e c'heller damvenegiñ Breizh hag ar Vretoned, heb distagañ o hanoioù. Burzhud! Dañjerus eo ar ger : Breizh, peb heni a oar kement-se (dreist-oll pa vez lakaet ar ger : ataw, war-lerc'h)...

Ur paotr fin eo Giscard. E penn kentañ mis Gouere ez eo deuet d'ober ur gwel da Angers. Moarvad emaar ger-mañ e-barzh ar C'hornog, evelkent! Setu e-leizh a g/kornog-où gant Giscard e-barzh e c'henoù. Zoken an hanw Breizh, o klotañ gant pewart departamant ar «région-programme», zoken an hanw-se n'eo ket bet distaget gantañ. Re zañjerus !

Piw zo laouen gant kement-se? Den ebed? Geo! Pennoù bras ar gasetenn bemdezieg **Ouest-France**, hag a vez strewet, just a-walc'h, dre ar C'hornog a-bezh. Ac'hanta, mad! Bez ez eo harzoù ar C'hornog dress re ar «rannvro» ec'hon ma vez strewet **Ouest-France** enni. Laouen bras eo kanfarded **Ouest-France** gant «Kornog» Giscard ...

Siwazh! Paotred ar P.C.F. iwe a oar ober gant ar ger «Kornog». O sevel e vouezh a-eneb da gomzoù Giscard, unan eus ar re e penn ar P.C.F. «Pays-de-Loire» en deus lavaret penaos «ez eus ur gudenn hiziw, n'eo ket hebken e-barzh ar «Pays-de-Loire», med dre «ar C'hornog Atlantel» a-bezh...»

Kornog pe get, komzet en deus Giscard en Angers eus ar politikerezh renet gant e c'houarnamant ewid kempenn an dachenn-vro. Hag en deus prometet, prometet : plassoù-labour, dreist-holl ewid ar re yaouank; staliet 'vo usinoù e-barzh ar «C'hornog», renewezet 'vo ar vuhez war-ar-maes, kaset 'vo war-raog labourioù-meur (ar «plan routier breton», da skwer : poent eo; ouzhpenn un hanter anehañ a chom d'ober, hag e oa bet prometet e vije echu a-benn fin 1975!), hag all, hag all!

Goud a oar an dud-se bezañ divezh, memes-tra! Ha lubanin ouzhpenn : «Tud solud, tud sirius eo re ar rannvro-se. Ha tud ampart war o micher, ha reizh e peb keñver». Demagogiezh... ha gaou, pa oar ar Vretoned ne vezont ket anzavet evel pobl, pa ousont ez eo tonket Breizh o bro da vezañ un dachenn frank ewid an arme hag an douristed. «Arabad mont re bell gant an industrioù, eme Giscard. Red eo kempenn kêrioù krenn, sevel kontradoù broioù, ober war-dro oberiantisoù kulturel.»

Ha setu! Diwar «oberiantisoù kulturel» e teuo boued deomp. Hag e vo gall ar c'hultur-se, evel-just. Red e vo deomp-ni Bretoned ober kof moan gant boued ken difonn all. Pe neusen lâred nann! d'ar C'hornog. Ha ya d'ur Vreizh sokialour.

U.D.B.

AR FALZ

kelaouenn drimisieg an Emsav diasezet gant Yann Sohier, bodet ennañ skolærien ha kelennerien Vreizh a-du gant ur skol vreizheg ha laïk gwirion
Lennit Ar Falz ! Komanantit d'Ar Falz !

(30 Lewid 6 niv.).
AR FALZ, Str. Kan-ar-Gwez — 29245 PLOURIN-MONTRouLES
KRP 430-20 H ROAZON

Harpit Pobl Vreizh

Kaset e vez tammoù arc'hant deomp gant hon lennerien pe gant hon komanterien : dehe oll, trugarez vras. Mad eo deomp kement a vez kaset, arc'hant bras pe arc'hant bihan : ne raomp fae war gweneg ebed! Douget e vefemp zoken da drugarekaad muioc'h c'hoazh ar re a oar diouveniñ ur pakad sigaret pe zaou, ha kass deomp ar gwe-neien espernet evel-se : an heni eo berr ar moneiz gantañ a oar petra eo pris an traoù... Hag an oll a oar pegen ker eo peb tra bremañ : ar papar, ar moulañ, ar misoù-kass...

Ha c'hoazh, arabad ankouad un dra : n'eo ket gant tud a vicher eo e vez savet **Pobl Vreizh**, med gant emsaverien, nann-c'hopret evel-just, ha diwar goust o amzer vak... Sellit : emamp bremañ e-kreis an harv : vad a ra d'an oll labourerien tennañ o alan e-pad ur mis. Ma! E-pad an harv hag all e teu **Pobl Vreizh** er-maes : red e vez d'ar re a ra war-dro krennañ o vakañsoù, bezañ war ewezh ouzh kement hag a c'hoarvez, sevel ar pennadoù, dastum fotoioù, hag all...

Kelaouennoù zo a chom heb dont er-maes e-pad an harv : hanv ebed eus kement-se gant **Pobl Vreizh**... Roit dorn deomp gant ho kwenneien, lennerien ha komanterien ger! TRUGAREZ!

Trugarez vras da harperien Pobl Vreizh

Eil listennad

C.O. Ploue	20 L
P. Morvan, Paris	5 L
L. Andouard, Vieux-Bourg	20 L
Mari ar Rous, Epinay (93)	70 L
Youenn Talleg, Boulogne-Billancourt (92)	
«Ewid kass Pobl Vreizh war-raog»	20 L
Dishanw, Bro-Pourlet	100 L
Per L. Brest	20 L
Dishanw, Roazon	4 L

En oll : 259 L

Diwar al listennad 1^{añ} 525 L

War-un-dro 784 L

Dober hon eus c'hoazh ag ho plankoù!
Ezomm hon eus c'hoazh eus ho kwenneien!

Beb daou vis lennit AL LIAMM

ar gelaouenn nemeti o roiñ, 6 gwech ar bloaz
barzhonegoù, kontadennoù,
pennadoù a beb sort ha keleier

80 pajenn e peb niverenn - Rener : Ronan Huon

KOMANANT : 35 L - Studierien : 25 L

Teñzorer-merour : P. Le Bihan, 16, rue des Fours-à-Chaux
ST-Servan 35400 ST-Malo - CCP 5349-06 Paris

Paperenn ewid goulenn mont e-barzh

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

Goulenn a ran moned e-barzh

Unvaniezh Demokratel Breizh

D'an (d'ar) 19.....

Sin :

Da gass en-dro
(troc'het pe adskrivet) da

UDB B.P. 304
29273 BREST CEDEX

SIMINALIÓD R. BRISACH

Greunvaen ha mein all

An Oriant : 72, Str. Mal Foch - 64.58.80.

St-Maloù : Kreisenn Kenwerzh Bellevue - 56.60.89.

Kemper : 17 ter, Str. Uhel Lokmaria - 95.26.18.

Skrivit (e brezhoneg), ma vo kaset deoc'h
titouroù ewid netra

Ur pitaod é ober e vestr e Cheix-en-Retz.

E-tal Naoned ema Cheix-en-Retz, un 20 km bennag ag ar gêr vras, en tu 'rall d'ar ster Liger (Loire)... Eno eh eus un den aet àr an oad (73 vlé). **Rondineau** e hanw, e vewiñ àr e leve labourer--douar. Piaouiñ a ra e-leizh a zouaroù, hag o fiaouiñ a ra vel un aotrou bras ag ar Grenn-Amzer. Daoust dehoñ en doud feurmet e zouaroù hag e winiegoù, e faota dehoñ boud ar mestr nemetoñ. Darn ag ar gwiniennou a vez graet **Noha** hag **Othello** ag ar plantennoù anehe : a-c'houde ar blé 1950, pe àr-dro, ema difennet gober gwin diàr ar plantennoù-se. Dre ma ne venne ket ar priedoù **Mouillé**, ar veitourion, lakad da dalliñ ar plantennoù difennet, en deus grwraet ar piaouer e soñj o skarzhiñ er-maes ag e veiteri. A-c'houde gwerso, emaer é pros-sesiñ ag an daou du : ema an dud gouzieg é lared hag é tislâred; kollet e vez dokumañtoù. **Rondineau** a sav a-eneb d'e veitourion, en ur c'hoari dehe beb sort troioù kamm, dre vil : é tistrujiñ ar c'hloturioù, é koussi ur puñs, hag, a-newez zo, é tistrujiñ toenn an ti. D'ar sul 25 a vis Gourhelen, eh eus daet ouzhpenn 3 000 a dud da roiñ harp d'ar veitourion.

Boud e oa iwe àr an dachenn tud ag ar poliss (les forces de «l'ordre», vel ma vez lâret e galleg), ha beteg un helikoptaer! E-barzh ur park tost e voe bet gwraet ar vanifestadeg, dre ma oe difennet doc'h an dud moned beteg an ti-feurm.

En o fredeg, disklêriet o deus ar sindikalisted peisanos e vennont stourm muioc'h-mui, e-wid ma c'hell peb labourer kaoud ar «gwir da labourad», a-eneb d'ar re ema etre o daouarn hag an douaroù hag ar benveger-produiñ.

ADSTUMMOÙ.

ag : eus - àr : war - blé : bloaz - é vewiñ : o vewañ - piaouiñ, piaouer : perc'hennañ, perc'henn
daoust dehoñ en doud feurmet : daoust dehañ bezañ feurmet - e faota dehoñ : e fell dehañ - dre ma ne venne ket ar priedoù : dre ma ne felle ket d'ar priedoù - lakad da dalliñ : lakaad da dalvezoud - a-c'houde gwerso : abaoe pell zo - meitiri : feurm, atant, plass, menaj - koussi : saotrañ - Gourhelen : Gouere - daet : deuet - meitour : merour - ar benveger : ar binvioù.

Ar c'heleier e-pad ar vakañsoù

Ur gelaouenn ne zle ket bezañ re drist e-pad ar vakañsoù. An heol ewid an douristed, setu ar pezh a gont ha n'eo ket ar sec'hor Ha pa z'eus traoù a-boues o c'hoarvezoud, arabad skrivañ re hir pe re bell diwar o fenn.

E-pad ur pennadig 'z eus bet trous, da skwer, gant afer KAMPALA, med goude ma z'eo bet saveteet an otajed, ne oa nemed lewenez a-leizh e-barzh an darn vuiañ eus ar c'helaouennoù : perag 'ta leñvañ ewid marw ugent soudard du? Se zo nebeud a dra... Hag an dud lazhet e Bro-Afrika--ar-C'hreisteiz, zo bet ankouaet ken buan all.

Ha piw en-deus klewet komz eus afer al LARZAK : peisanted o tifenn o douaroù diouzh krabanoù an arme ha lakaet en toull?

Ha SIMEONI a vo vakañsoù braw iwe dehañ. Un toullad bloa-wezhioù e chomo c'hoazh an den kaloneg-mañ en toull-bac'h.

Hag an itron CLAUSTRE? Ankouaet.

Ha ROLAND AGRET? Ankouaet.

Ha piw 'oar penoas e vo savet ar budje newez gant ar gouarnamant? Kalz muioc'h a arc'hant ewid an Arme, ha kalz nebeutoc'h ewid ar peurrest...

Be'z eus un dra kalz spontus-soc'h c'hoazh. N'eo ket difennet, evel-just, mont d'ober kofig rous war an aod 'pad an hañv, med penaos ankouaad bresel Bro-Liban? Ar Balestianed, n'o deus na douaroù, na bro dehe o-unan, bet lazhet milieroù anehe dija gant o «breur» HUSSEIN, ema bremañ o «breudeur», Libanis eus an tu dehou, ha soudarded eus Bro-SIRIA o lazhañ anehe d'o zro.

N'eo nag «an Arabed» nag «ar Vretoned» nag «ar Russed», na reoù all, eo a zo gwir vreudeur al labourerien eus n'eus forzh pessort bro, med an oll labourerien eus an oll vroioù pa stourmont, memes e-pad ar vakañsoù, ewid trec'h ur gwir sossialism (gant liwioù disheñvel ewid peb pobl).

Sederded...

AR MARKSISM hag an EMSAVIOÙ BROADDEL

Penaos e c'hall ur marksour en em zerc'hel dirag an emsaviou broadel ? Setu danvez ul levr embannet newez zo en galleg (1) hag a zo bet skrivet ouzhpenn tregont vloaz zo, en katalaneg, gant Andrés NIN, unan eus renerien an emsav dispac'hel e Bro-Gatolagn. E soñj o skrivañ al levr-se a oa diskouez poues an emsaviou broadel en istor modern, roll ar broadelezhioù en dispac'h hag an hent a oa d'ober an emsaviou broadel klemet. Rag ouzhpenn skrivañ da roñf dehe sklêrijenn ar marksism, e klaske Andrés NIN sachañ anehe d'e heul : deut e oa war e gis da Vro-Gatolagn en 1930 - naw bloaz e oa bet o chom en U.R.S.S. evel sekretour an I.S.R. (2) -, hag en 1935, un nebeud misioù goude m'en-noa skrivet e levr e sikoure sevel ar P.O.U.M. (3), a vo unan eus an tri strollad o ren ar stourm eneb Franco e Bro-Gatolagn. Program ar strollad newez a oa ober an dispac'h sossial e-ser ar bresel, ha sevel goude Unvaniezh Ibereg ar Republikoù Sossialist.

Buhez politikel Andrés NIN zo bet tabutet ha skrivet kalz diwar he fenn (war-lerc'h kann mis Mae 1937 e Barcelona e oa bet difennet ar P.O.U.M., serret NIN, tamallet dehañ bezañ un treitour, ha lac'het en toull-bac'h sur a-walc'h) ; med e levr zo sklêr ha talvoudus, peogwir eo levr ur stourmer hag un den en-neus studiet pizh ar marksism, un den zo gouest da zisplegañ menno an oll varkourien : Marx hag Engels, da zikantañ, da vare an Etrevroadel kentañ, sossial-demokratet an eil Etrevroadel goude, hag evel-just, menno Lenin hag ar Strollad Bolchevik da vare Dispac'h 1917.

Anzav a ra Andrés NIN n'o-deus na Marx nag Engels, hag i pennskrivagnerien ar sossialism, skrivet levr ebed war danvez ar vroad pe ar stourmoù broadel. D'ar poent-se koulskoude, etre 1848 hag an Etrevroadel kentañ, lakomp, e oa broioù an Europ o fivañ da vad hag o tremen eus ar feodalism d'an demokratelezh vourc'his : neusen e oa savet ar stadoù modern, dieubet Bro-Itali, unvanet Bro-Alamagn, hag all. Marx hag Engels n'int ket chomet disheblant ouzh al lusk-se, med bewech o-deus barnet an emsav-mañ-emsav, diouzh ma aessae pe ma skoilhe an dispac'h da zont. Ar mod-se e varnas Marx emsav ar Juzewien, panslavism (pe ollslavegezh) Bakounin, hag ar bresel 70 etre ar Frañs hag ar Pruss.

Engels an heni en-neus disklêriet e soñj sklêroch : o sevel eneb «reolenn ar broadelezhioù», embannet gant Napoleon III da adlodennañ stadoù an Europ. Ewid Engels e oa broadelezhioù e-barzh kement stad a oa en Europ d'ar mare-se, med darn dioute a oa broadelezhioù marw. An dalc'h a oa goùd pere oa bew, pere a c'halle sikour ar stourm eneb rouantelezh an Aotrich-Hongri da skwer. Pezh a zegass Engels da gomz kentoc'h eus «gwir ar pobloù d'en em ren o-unan», ha d'ober un diferañ etre ar broadoù zo «istoreg» hag ar re n'int ket ! Ar mod-se e komprener gwelloc'h perag e save Marx hag Engels a-du gant dieubidigezh ar Pologn, o weloud e oa liammet stourm dieubid ar Pologn hag an dispac'h en Europ. Memes mod e sellent ouzh kudenn Iwerzhon : Iwerzhon ewite a oa ur c'holoni dindan yew Bro-Saos, «kentañ koloni Bro-Saos» herwez Marx, o pourchas danvez

marc'had-mad da usinioù Bro-Saos, gloan he defved, da skwer... Setu e oa red d'ar proletariad saos sikour ha harpañ emsav broadel Iwerzhon, paneve 'med ewid diskar ar renkadoù a waske warnañ.

Setu, dre vras, tesenn ar marksism klasel hag emzalc'h ar c'hentañ Etrevroadel (diwar-benn Polonis hag Iwerzhonis) : kudenn ar broadoù gwasket zo stag ouzh stourm ar renkadoù, hag ar stourm ewid an dispac'h etrevroadel, e-lec'h ewid ar vroadelouriezh vourc'his, ar vroad zo toud, hag ar stourm broadel zo a-us da stourm ar renkadoù er gevredigezh.

Med kudenn ar vroad n'eo ket peurbadel, ur gudenn istorel eo ; gant-se 'zo ouzhpenn ur musul da varn an emsaviou broadel. Meno sossial-demokratet an eil Etrevroadel a ziskouez a-walc'h an dra-se. Andrés NIN a ra c'hwec'h rumm dioute : an tu impalæour, an tu broadelour, an tu dehou, an tu kreiz, an tu kleiz hag an tu kleiz pellañ. Peb heni en-neus bet ur soñj disheñvel war ar broadelezhioù hag ar stourm broadel -ha roudoù eus kement-se a gaver e-mesk sossialist hon amzer !

Ewid ar gostezenn impalæour, ar broioù war-lerc'h hag ar c'holonioù n'int ket ewid diouneroud ar broioù «a-raog», ha dieubid anehe a vefe koulz ha dilesel ur bugel di-zifenn...

An tu broadelour e ro Andrés NIN ur skwer dioutañ : ar P.P.S. (Strollad Sossialist ar Pologn) renet gant Pilsudski.

An tu «dehou» zo heni an Aotrich-Hongri : du-hont e oa ur «mosaig-broioù», setu e oa red d'an emsav ouvrier en em aosañ diouzh an dra-se. En 1897 e oa deut ar sossial-demokratet da vezañ ur c'hevredad strolladoù broadel (da heul an dra-se e voe savet ur strollad tchek distag en 1910). An dra-se zo kondaonet gant Andrés Nin, rag ewitañ, «ar genvreuriezh a renk ad-zeu a-raog ar genvreuriezh vroadel». Daou zen koulskoude o-deus klasket studiañ ar gudenn : Karl Renner hag Otto Bauer, an eil oc'h aliañ sevel «kumuniezhioù broadel» bodet er stadoù bras, egile oc'h ober eus ar broadoù «kevredadoù tud» a vije roet dehe ur serten frankis sewenadurel, evel e vez roet d'ar Gatoliked, d'ar Brotestanted pe d'ar Juzewien, lakomp (4). Lod a soñjo martese e-barzh «ar gwir da vezañ disheñvel»... Andrés NIN avad n'eo ket stard dehañ kaoud faot gant an desenn-se : ne zalc'h ket kont eus stourm ar renkadoù !

An tu Kreiz eo heni Kautsky, en-neus studiet ar gudenn o klask goùd petra eo ar vroad hag a anzav gwir ar pobloù d'en em ren o-unan, heb ma vije «red» evelkent ! «Dleet eo deomp stourm eneb gwaskerezh ar minorelezhioù broadel, peogwir, evel sossialist hag demokratet, e tleomp stourm eneb kement taol fall graet gant ur rumm tud eneb unan all... med n'eo ket dleet deomp stourm da zerc'hel bew yezhoù disheñvel o tistrannañ ar pobloù. Ma stourmomp eneb kement taol fall c'hoariet d'ar minorelezhioù broadel n'eo ket en hanw ar vroad, med en hanw an demokratelezh».

An tu kleiz pellañ, ewid Andrés Nin, zo linenn Rosa Luxemburg hag a nac'h, dre enebiezh ouzh ar P.P.S. broadelour moarvad, gwir ar pobloù d'en em ren o-unan. Ewiti, roll istorel ar vourc'hiselezh zo sevel stadoù

broadel evel kondissionoù politikel he mestroniezh, roll istorel ar proletariad zo distrujañ ar stadoù-se a zo furm politikel ar c'hapitalism. Degemer a ra ar gudenn «sewenadurel», med nac'h a ra gwir ar pobloù anavezet gant ar P.S.D.O.R. (5) abaoe kendalc'h 1896. Herwezi, «gwir ar pobloù» zo ur pos goullanter (evel «gwirioù mab-den») pe faos (red neusen difenn peb stourm broadel) ; an emsaviou broadel zo emsaviou eus ar renkad bourc'his (o sachañ lod eus ar proletariad a-wechoù) ; an emsav ouvrier er c'hontrol a ziskouez eo krog ar proletariad d'en em zieubiñ ha d'en em ren e-unan, setu e vije genaoueg ewid ar proletariad degemer ar ger «pobl»... Ur saypoent idealour nann-dialektik, a respont Andrés Nin, a ankouae ar fedoù istorel ha nerzh an emsaviou dieubid hag o lusk dispac'hel, a rae fent gant ar gwirioù demokratel, hag a gennige ur program n'ae ket pelloc'h ewid heni an Aotrich-Hongri.

Emzalc'h Lenin an heni zo ur sklêrijenn ewid ar broadelezhioù, herwez Andrés Nin (6). Ha n'eo ket drol : red e oa d'an emsav ouvrier russ, diwanet e-barzh ur stad liesvroadel evel Russi an tsar, frammañ ar broadelezhioù en e stourm dispac'hel. Meno an anarchisted kentañ a oa diressis, med a-zaleg 1900 e oa kroget Lenin da sklêraad soñjoù an emsav ouvrier e-barzh an Iskra ; ha setu penaos, tamm-ha-tamm, en ur enebid ouzh meur a du (tu kleiz ar bolchevism ah ae da heul Rosa Luxemburg, pe ar Mencheviked hag ar strolladoù broadel evel «Bund» ar Juzewien...) en em stumme politikerezh Lenin. Etre dispac'h mis C'hwevrer ha mis Here 1917 dreist-oll, pa oa savet bec'h etre ar gouarnamant newez hag ar Finland, ha lañset da vad stourm ar broadelezhioù e-barzh meur a dakad eus an impalærezh, e oa daw dibab : pe tu Boukharin, an tu kleiz sañset, ha sikour ar gouarnamant bourc'his da harzañ lañs ar broadelezhioù, pe mont da heul Lenin a c'houlle unvanid stourm ar pobloù e-barzh impalærezh kozh ar Russi.

Ha setu, herwez Andrés Nin bepred, tesennoù espar «prederour meur renkad ouvrier ar bed-oll» :

a - sikour kement tu araokour en emsaviou broadel ;

b - selloud oute evel elfennoù dispac'hel eus ar c'hentañ hag evel unan eus skwerioù gwellañ ar stourm demokratel a dle bezañ renet gant ar proletariad ;

c - roñf gwirioù ingal d'an oll vroadoù ;

d - degemer gwir ar pobloù d'en em ren o-unan, da lâred eo, d'en em zistagañ ha da sevel ur Stad dishual ;

e - derc'hel da unvaniezh an ouvrierien er broadoù a zo e-barzh ur stad ewid galloud Stourm assambles.

Ar Stadoù broadel, ewid Lenin, a gлот gant mare ar c'hapitalism, hag ar stourmoù broadel a zo bet stourm ar vourc'hiselezh kapitalist eneb riwinou ar feodalism. Med bremañ, da vare an imperialism, a zo poent diwezhañ ar c'hapitalism, e teu sklaeroc'h an eneberezh etre renkadoù ha taeroc'h ar stourm dispac'hel da ziskar ar sistem kapitalist. Setu ar mod-se eo dleet d'ar proletariad sikour an oll stourmoù a vez : «ar strolladoù sossialist na vint ket ewid diskouez en o stourm, a-raog ha goude an dispac'h, e tieubint ar broadoù gwasket hag e skoulmint gante darempredoù newez a unvaniezh dieub -med un unvaniezh sort-se a vije ur gaou, nes galloud en em zispartiañ- ar re-se a vo treitourien d'ar sossialism».

Ne dle ket ar proletariad chom disheblant ouzh goulennoù an emsa-

vioù broadel, med er c'hontrol, bezañ an heni kentañ, an heni reishañ da zifenn anehe ! Diwezataad pe dilesel ar goulennoù-se war zigarez n'hallint ket bezañ roet er framm kapitalist zo sod, rag an dra-se a roy lañs d'ar vourc'hiselezh a ouio implijañ anehe ewid tromplañ ar proletariad.

Ha Lenin, goude-se, klask faot gant ar sossialist hag ar gomunisted a zo a-du ewid hegañ tud ar broioù bihan da gomz yezh ofissiel ar Stad -ar pezh a zo tostoc'h, emezañ, d'an imperialism ewid d'ar marksism ! «Dreist-gwir ebed, ewid broad ebed, nag ewid yezh ebed ! Setu ase reolennoù an demokratelezh ouvrier». Ha forzh penaos, eme Lenin, ar stourm ewid gounid gwirioù ingal d'an oll vroadoù ha d'an oll yezhoù a ziskouezo a-walc'h n'eus nemed an ouvrierien a zo gwir demokratet a-benn fin ar gont.

Setu neusen, reolenn diasez ar sossialism a dle bezañ gwir ar pobloù d'en em ren o-unan, da lâred eo ar gwir d'en em zispartiañ, d'en em zistagañ diouzh ar Stad a wask anehe. Ne sinifi ket memes-tra heurtañ anehe toud d'en em zispartiañ : seul vui e vo roet frankis d'en em zispartiañ a-hend-all, seul nebeutoc'h e c'houllo ar broadoù en em zispartiañ krenn ! «Er memes mod ma n'halla an denelezh tapoud lemel ar renkadoù nemed en ur dremen dre diktatur ar renkadoù gwasket e-pad un eurtad, ne dapo teuzif ar broadoù (pezh a zegouezo sur) nemed goude, roñf dehe ur pennad frankis leun, da lâred eo frankis ewid an oll vroadoù d'en em zispartiañ».

Ha dispenn a ra Lenin un toullad tesennoù brudet : «difenn ar Vro» gant aon e vije harpet un emsav broadel gant ur Stad pe ur «galloud» bras all... pe ar federalism a zo kaosioù ewitaf heb ar gwir d'en em zistrannañ...

E-barzh peb Stad evelkent e rank an ouvrierien (ar proletariad, dorn ha dorn gant ar beisanted, a zo an nerzh demokratel gwirion er Russi) stourm assambles e-barzh strolladoù unvan, savet war diasez ar renk ad-zeu ket war diasez ar vroad. Mennad Kendalc'h Bolchevik 1917 zo sklêr war ar poent-se : «mad renk ad-zeu labourerien a c'houlle unvaniezh ouvrierien oll vroadel-ze ar Russi e-barzh aosa-durioù proletarian unvan, re bolitikel, sindikadel, kooperativel, kulturel...» Hag e poues Andrés Nin war an dra-se, peogwir eo enebet ouzh ar re a faote dehe aosañ emsav ouvrier Bro-Gatolagn evel unan distag diouzh heni Bro-Spagn.

Peurrest e levr, mod-all, a zispleg persort kont a zo bet gant ar broadelezhioù e-pad dispac'h mis Here 1917, hag ewid echuif e ro da skwer framm an U.R.S.S. : «un unvaniezh dieub a bobloù dieub». Daoust ma oa savet Andrés Nin eneb politikerezh Stalin a-benn neusen, ne ra kont ebed eus darvoudoù ar bloavezhioù '30. En em gountantifi a ra gant kentel dispac'h 1917 : «ur gentel sklêr ewid an oll vroadoù gwasket dre ar bed. Ma faot dehe en em zieubiñ, e rankont dont e-barzh stourm an emsav ouvrier ewid diskar ar vourc'hiselezh, rag he mestroniezh zo penn-kaos d'an oll injustisoù, d'an oll dis-ingal-derioù ha d'an oll waskadurioù. N'eus nemed an hent-se zo miret dehe gant an istor».

Setu, ur wech peurlennet al levr-se, a zo sklêr ha klok, e sav daou c'houlenn da spered an den :

- Goùd hag-efi, herwez komzoù Engels, eo «istoreg» ar vroad-mañ-vroad, hon heni, lakomp, peogwir, ewid Engels, e oa Breizh ha Bro-Skoss, just a-walc'h, skwerioù eus broadelezhioù marw e-barzh stadoù an Europ.

Hag a oa gwir mechañs d'ar poent-se, rag kudenn ar vroad zo ur gudenn istorel.

Ewid an heni en-neus skrivet ragskrid al levr, skwerioù an emsaviou broadel an deiz hiziv zo Breizh hag ar C'hors...

Ewid **Andrés Nin**, n'eus arvar ebed : ur vroad vev eo Bro-Gatolagn e 1930.

- Goude e-barzh pessort framm stourm, setu an dalc'h hag an eil goulenn, rag an emsav ouvrier frammet (ar P.C.F. er Frañs, lakomp) a respont NANN d'ar goulenn kentañ ! N'eo ket stard renkañ strolladoù gall an tu kleiz e-barzh rummadoù an eil Etrevroadel !

Andrés Nin, ah a da heul **Lenin**, eus ur penn d'egile, o chom gant ar soñj (a oa soñj **Y. Sohler** iwe, 'm eus aon) eo an U.R.S.S. an «tour-tan» a ro sklêrijenn d'ar bed-oll... pe martese e ra van, peogwir er bloavezh 1930 e oa bet kaset e-maes an U.R.S.S... n'eus forzh, faotañ a ra dehañ stourm e-barzh ur framm unvan. Ar mod-se e poagn da sevel ar P.O.U.M. gant komunisted all enebet ouzh Stalin, med ar P.O.U.M. a chomo ur strollad bihan (sifrou ar strollad, 10 000 en mis Gouere 1936, 40 000 en mis Even 1937, eo daw rannañ anehe dre bewar, herwez **George Orwell** (6)), hag ur strollad enket e Bro-Gatolagn, di-sa-avezet gant **Trotsky**, ha tamallet dehañ gant ar P.S.U.C. (7) hag all, e traïse ar stourm republikan...

Setu **Andrés Nin** a daol sklêrijenn war gudenn ar broadelezhioù ha stourm ar renkadou, med merget eo un tamm an alc'hwez a gennig deomp : strolladoù unvan ewid an ouvrierien na gaver ket etre broioù komunist ar Reter memes, hag en Europ ar C'hornog, pessort strollad ouvrier a lak da dalvezoud reolenn **Lenin** war ar broadelezhioù ? Heni ebed, da c'hoùd... pe strolladoù bihan eus an tu kleiz «pellañ». Mont da heul **Andrés Nin** a vefe mont e-barzh strolladoù dinerzh pe di-zañjer ewid ar c'hapitalism, strolladoù a zifenn ar broadelezhioù eus an diavaes, e-lec'h abaoe ar bresel diwezaf e vez gwelet, e-barzh ar «c'holonioù» da zigentañ, hag e-barzh «broadelezhioù» an Europ goude, emsaviou frammet war un diasez a renkad o stourm eus an diabarzh da zieubiñ labourerien o fobl, kuit dehe da goll o foan e-barzh an emsaviou ouvrier stadel a nac'h gwir o bobl just a-walc'h. Al liammoù etrevroadelour newez skoulmet etre an emsaviou-se a seblant diskouez emaint war an hent mad, a zo hent an dieubidigezh an etrevroadel proletar !

F.F.

1 - **Andrés NIN**, «Les mouvements d'émancipation nationale», Syros, Paris 1975.

2 - Etrevroadel Sindikal Ruz

3 - Partido Obrero de Unificación Marxista.

4 - Burutellet gant Stalin en e levr, «ar Marxism hag ar Gudenn Vroadel», skrivet en 1913, hag a zo ewid A. NIN un adskeud dister a-walc'h eus tesenoù Lenin...

5 - Parti Social-Demokratel Ouvrier Russ

6 - «Homage to Catalonia», 1938, Penguin p. 59.

7 - Partido Socialista Unificado de Cataluña (Parti Komunist).

Mouezh (kounnaret) Menezioù Kernew

Setu amañ ar c'homzoù brezhoneg zo bet enrollet da vont gant ur steudad diapositioù war stad an traoù e kreiz Breizh. Ar montaj a bad 20 munud (80 diapo). Prestet e vo d'an heni a garo ewid 20,00 Lur (bandenn magnetofon pe mini-kasset, en brezhoneg pe en galleg).

Skrivañ penngez a-raog, da nebeutañ, da :

F. FAVEREAU

Maison pour Tous
29270 CARHAIX

... pemp pe c'hwec'h kant omp, bep bloaz, o vont kuit deus CET Karaes, Rostrenen, Pleiben, pe skolioù all deus kreiz Breizh... An heni zo klask labour a vez daw dehañ mont d'an ANPE... med mann ebed med ba Karaes zo 600 den dilabour ! ha stard eo kaoud labour 'barzh an dro... setu neusen, kalz zo red dehe mont kuit, gant ar soñj dont war o c'his diwezatoc'h... an traoù-se n'int ket newez : en ur ober pewarzeg vloaz, 16 000 den en-noa kuitaet ar vro-mañ. 'kreiz Breizh, lec'h n'eus ket tre 100 000 den o chom !

Ar re yaouank o vont kuit, ar re gozh o chom pe o tont war o c'his : savet 'vez kalz tier newez ewid tud deut gant o retred... med war-ar-maes eo nebeutaet an dud : tier kouezet, kêrioù dilesket... lec'h e vewe ugent pe tregont den war-lerc'h ar bresel, ne chom a-lies 'med ur familh ! Ewid ar parrosioù bihan, int disteraet naet !

Serret e vez ar skolioù war-ar-maes... riñset ar vro, ha lesket da verwel tamm-ha-tamm... daoust ha red e vo mont d'an Amerik da glask labour ha da c'honid arc'hant ? Pe mont da dennañ betarabes ewid galloud chom amañ 'pad ar bloaz ?

Hon tud zo labourerien-douar kalz, ha lod a faotefe dehe chom da zerc'hel douar... med daw eo boud privilejet ewid chom da zerc'hel douar hiziv... ar feurmou bihan a vez mouget toud... hag express-kær ! N'eus ket 'med gweled pessort mod e vez paeet al laezh... red e vez brassaad ar plass dalc'hmad... prenañ binvioù newez... ar beisanted a vez enkourajet da greskiñ, da vont war-raog bepred ! d'ober kontrajoù... d'en em chadeniñ... goude vo di-zingal o gonedigezh... a-wechoù 'kresk, a-wechoù diminua, ken 'benn ar fin, 'gollont arc'hant... ha ne vo nemed un toullad re yaouank o tont war-lerc'h o zud, ma 'neu-int (o-deus-int) ur feurm mad a c'hallou chom da labourad douar... prestet e vez arc'hant d'ar re 'neus, ha toud, d'ar re a zo sur... ar mod-se e vo tiegezhioù brassoc'h... hag ar re all ah ay lec'h all da labourad !

Pelec'h ? Ménigault, an usin newez (e Karaes) : n'eus ket tre 100 plass... an usinoù all : an AOIP ne tay ket 'barzh fin ar gont ! Ha bez 'zo c'hoazh ouvrierien Berrien neu-int ket adkavet labour-ouzhpenn kant e oant eno... ar mengleuzioù, ne dalv ket ar boan : St-Trefin en-neus graet foet-boutik pewar bloaz zo... ar re all, Mael, Plevin, St-Hern, n'int ket sur da chom abalamour d'ar mein-do estrañjour...

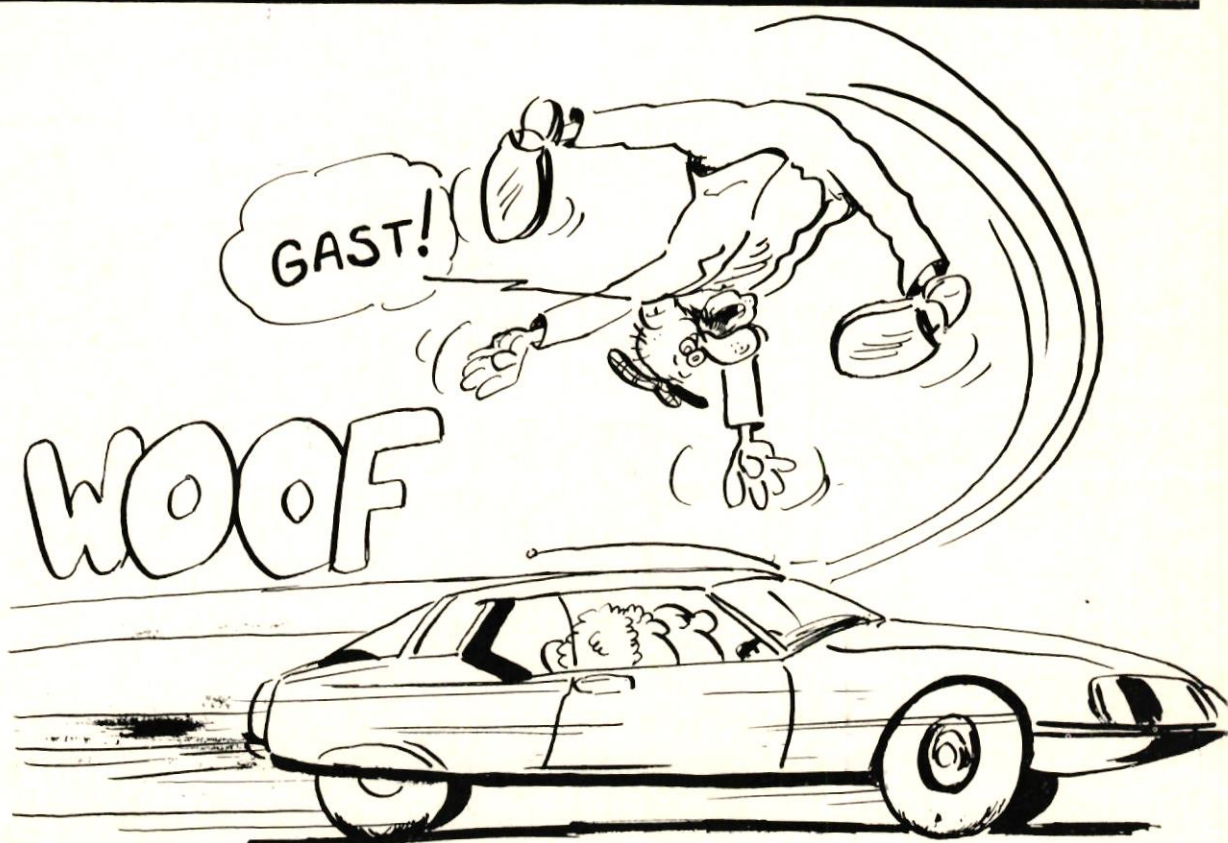
ur c'hant den bennag zo c'hoazh o labourad eno, med stard eo o micher... evel ar re a sav tier, daoust ar mod-se e c'haller chom da labourad 'barzh ar vro bepred ! N'eus ket med un nebeud antrepreisoù : ospital Plougernevel hag a zo an entrepris brassañ zo 'barzh ar vro...

A-hend-all, n'eus ket med an usinoù laezh... Unicopa... Négobeur... Entremont... a ra labour ewid daou pe tri c'hant ouvrier... chaofeurien kalz... ar c'h-COOP, COOP ar Poher... ne c'honezont ket re moarvad -grêv a vez a-lies- med lec'h all...

... lec'h all eo gwashoc'h !... 'barzh an usinoù lac'hañ yer : toud int memes mod... red d'an yer labourad par ma c'hall... kuit da gaoud sindikajoù : re vraw eo dija kaoud an eürusted da labourad !... pe, ma zihan an ouvrierien da labourad evel 'barzh Korle e vez galvet ar jañdarmed da vountan anehe maes !! An ANPE a gasso ac'hanoc'h kentoc'h da gaoud Chevance ba Poullaouen... e-pad ur sizhun, ur mis, ur bloaz martesen e chomiot eno... n'eus forzh : a-benn eh iot rout, re yaouank dilabour a vo kontant da gemer ar plass... ha c'hwia dapo ho malisenn !

An nebeutañ gwellañ a re yaouank 'barzh ar vro, setu ar lesenn... ha seul nebeutoc'h e vo, seul aessoc'h e vo da vessa anehe... hag ober plass d'an douristed pinwidig... a zo klask war-lerc'h ar folklor... setu e vez feurmet dehe gweturioù Lokmaria hag aessaet a beb sort traoù ewite... a c'hallou kenkoulz boud implijet gant an arme... petra 'rit, an arme zo nessesser !!! ur «reserv» Indianed : ar

Kendalc'h p.7

NWAG

Ar re-mañ zo gwashoc'h c'hoazh!

Sant Erwan, pedit ewite!

Mare ar c'heres...

Aet eo hebiou deomp mare ar c'heres... Gant an tommder hag ar sec'hor e oant abretoc'h ar bloaz-mañ 'm eus aon «Mare ar c'heres» n'eo ket tre heñvel ouzh **Le temps des cerises**, moarvad. Abalamour d'ar ganaouenn c'hallec vrudet...

Un dra all eo bet **Le temps des cerises** c'hoazh... Da vare ar Pante-kost e oa **le temps des cerises** e Floreff, ur gêr vihan a Vro-Wallonia... Petra eo Bro-Wallonia? Un hanter eus Belgika. Martese n'eus ket ur bobi distag eus poblañs Vro-Wallonia; martese en em sant mad Wallonis en o c'hroc'hen a Veljis... Arabad emel-loud e aferioù diabarzh ar pobloù...

Koulskoude, ema Bro-Wallonia en ur stad heñvel a-walc'h, war boentoù zo, douzh heni broioù 'vel Breizh, Kembre, Korsika. Aet eo bihan ar plassoù-labour e Bro-Wallonia; ar mont-ha-dont pemdezieg pe sizhuni-eg trema Brussel; ar dud dilabour, ar re yaouank o tivoañ. Ar «Vro-Zu» zo aet kuit diouti e-leizh a dud, goude m'eo bet serret ar mengleuzioù-glaou. Kozh tier frailhet ar Borinage n'int nemed relegoù divuhez ur vro leun a douloù an dindandouar aneñhi: n'eus na brawentez na buhez eno kén. Ha petore amzer-da-zont eo heni an Ardennes, n'eo diasezet o amzer-vre-mañ nemed war an douristelezh hag an eiltier?

Neuse, d'ar 5, 6, ha 7 a Vezheven e oa **Mare ar c'heres** e Floreff; kanoù, dañsoù, c'hoazhadegoù, tud bodet a-vil vern hag a beb bro: Elsassis, Breizhis, Flandresis, Kebegis, Okitanis, Pikardis, h.a. ha Wallonis evel-just. Ur festival-pop ewid an oll kulturioù.

Santoud a ra Wallonis o deus perzhioù dehe o-hun. O yezh n'eo ket «galleg fall»; deuet eo, evel ar galleg e-hun da gentañ nemed rannyezh vihan Enes-Frañs, deuet eo diwar ar romaneg kozh. Lakaet eo bet ar walloneg da vont da drefoedach abalamour da ziktatorelezh kulturel ar renkadoù bourc'his.

N'eo ket etre ar yezhoù eo ema an emgann, med etre ar renkadoù. Gwasket eo bet ar walloneg, peogwir e oa gwasket Wallonis ha dre ma oant gwasket, gwasket evel poblañs paour ha divadoù... N'eus plass neblec'h ewid yezh ar paour: chañch yezh, ma teues da vezañ pinwidig; dislonk da yezh-vamm, evel ma tiwisker dilhajoù truilheg ar foeter-hent, ha lak da c'houlañchenn d'en em voasañ ouzh soniadoù ar yezh veur.

E kement bro, o deus bet ar renkadoù perc'henn gwasket war barlantoù ar bobl, war barlantoù an dud divadoù, ha graet «yezhoù» eus o farlantoù-int, ha «trefoedachoù, breugeudachoù» eus parlantoù ar re baour. N'o doa ar pobloù nag an droed da gomz, nag an droed da skrivañ, hag an droed da ren...

Un ostis en-doa douget klemm abalamour e oa chomet un tamm paour-kaezh da chaokad e damm bara 'ba toull e brenestr. «Karget en-deus e gof gant c'hwes vad ma rost» a lâre. Neuse, ar barner en-doa laket ur pezh aour da dantal dirakañ: «Trous arc'hant a dalla c'hwes kig», e oa ar respont.

Ar barner-se a oa Erwan HELOURI a Gervarzhin e hanw. Med un nebeud bloawezhioù war-lerc'h, toud an dud a rae «Sant Erwan» dioutañ, berroc'h 'oa, ha ne oa ket hennezh ur barner dress 'vel ar re all. Difennet en-doa, a-hed e vuhez, ar re na oant ket ewid henn ober o-hun: ar re di-zesk, ar re gozh, ar re baour. Un estlamm, ur burzhud!

Se 'oa pell-pell zo, ha daoust m'ema Sant Erwan o fatron, ar varnerien, dre vras, a seblant bezañ ankouaet ar skwer vad-se. Kontennoù gis-se n'int ket mad kén 'med da goñfortiñ ar vugale d'an nos pa n'oulont ket kousked.

Traoù fetissoc'h a faota, ma 'peus c'hoant da weled ar c'hrog-poueser dont a-du ganeoc'h. Meur a heni en deus kollet e damm peadra o klask justiss an trubuilhoù, ar paperioù diniver da gargañ zo kalz re ewid ur bern tud. Hag ouzhpenn-se e vez red gortos misioù hag a-liessoc'h c'hoazh, bloawezhioù a-raog kaoud un diskoulm d'un afer bennaked, pezh zo un amzer hir divusul. Nann, prosesioù zo ur sport ewid ar re binwidig, 'vel ar golf pe ar «roulette». Koulskoude, e renke bezañ ar justiss tost d'ar bobl, aes, fonnus ha marc'had-mad ewid pas herzel da c'houlenn e zroed pa vez gwasket mod pe vod.

'Oaran ket hag-efi 'p eus remerket an dra-mañ. Bez 'zo, strewet dre ar vro, tier bras ha sort palesioù zo skultet warne: «Liberté, Egalité, Fraternité». Tier-kêr, skolioù, skola-choù, lesioù-barn, parlamanchoù. Hag a-lies a-walc'h, ar pezh zo skrivet en diavaes n'eo ket gwall wir kén en diabarzh.

Al lesenn a chañcha herwez m'emaoc'h barzh penn ar c'harr, pe 'barzh al lost aneñhi.

Ha ne gomzan ket deus ar re a zo o konduiñ, ar re-se zo a-us d'al lesenn, kement-se zo sur! Un depute hag a lâra milionoù a lurioù newez digant tud o doa ket laket 'barzh o soñj kaoud un ti dehe o-hun, a dapa un nebeud misioù prison hebkén. Patronoù ha n'int nec'het na gant yec'hed na gant buhez ar vicherourien, a vez laosket libr da vale.

Pa'h eo bet laket unan 'barzh an toull, peogwir e oa bet lazhet un den dre e faot, tud evel Lecanuet a lâre e oant feuket-bras.

HENVELSTERIOÙ - ADSTUMMOÙ

E Kernew-Uhel hag e Gwened-Isel, e vez klewet un a e fin ar verboù en 3^e gour:

a dalla, a faota, a chañcha, a lâra, a dapa (a bak), a ziskouea; a c'halla: (a c'hell); 'ba: e; a dalla: a dall, a dalvez; Toud an dud a rae S.E. dioutañ: toud an dud a rae S.E. aneñhi; pa n'oulont ket: pa ne fell ket (ne faot) ket; bennaked: bennag; 'oaran ket: n'ousoc'h ket, ne ouian ket; dre e faot: dre e wall; ober goap deus al lesenn: ober goap ag al lesenn; site, sitioanet: keoded, keodedis.

GRIOÙ DIAES DA LOD

Heñvelster: synonyme; adstumm: doublet, forme supplémentaire d'un mot; ostis: aubergiste; les-varn: tribunal.

Ema Wallonis d'o zro oc'h adkavout o fersonelezh, o yezh, o musik, o c'hanaouennoù.

Klewit bremañ istor Herri

Schmitz, ar violoñser wallon, ganet e 1904, e Longchamps, e-tal Bastogne.

Bugul e oa e dad kozh. Munuser e oa e dad, ha violoñser. Gantañ e tesk Herri c'hoari violoñs! D'e 18 vloaz e z a Herri da Liege, d'an usin. D'e 20 vloaz, e tesk e vicher: maensklenter...

ter... 1940-1945: ar bresel; ar viser hag ar vezh o c'holoñ Europa; en Ardennes eo rust an emgann etre anneoù ar Re Libr ha reoù ar Fuhrer. En amzer-se eo e koll Herri SCHMITZ e violoñs... Etre 1944 ha 1974, ne gaver violoñser ebed kén ewid an «ducasse»... E 1974, e-kerz gouel Champs, e c'houlenn aoserien ar Gouel digant Herri SCHMITZ adstagañ da ganañ e ganaouennoù ha da

c'hoari sonioù ar vro war ur violoñs a brester dehañ... Un nebeud deizioù a-raog ar festival eh a Herri da Liege, da brenañ ur violoñs newez-flamm... Hag e-kerz gouel Champs, aonig an tamm aneñhi, e c'hoari Herri Schmitz un nebeud tonioù... Bloaz goude, ema oll c'hoarierien violoñs, viell, ha biniou bras Bro-Wallonia oc'h ober lid da Herri SCHMITZ...

Adstaget eo bet an daou damm eus ar chadenn...

Per ar Gall

HENVELSTERIOÙ - ADSTUMMOÙ

Keres: kignes; petore: pessort; war, diwar: ar, diâr; oc'h ober: é ober.

GRIOÙ DIAES DA LOD

plass-labour: emploi (job); eilti: résidence secondaire; rannyezh: dialecte; Enes-Frañs: Ile-de-France; trefoedach: patois; ar renkadoù bourc'his (perc'henn): les classes bourgeoises (possédantes); divadoù: prolétaire; soniad: phonème; parlant: parler, langage; breugeudachoù: érucations; bugul (messaer): pâtre, berger; maensklenter: ardoisier; aoserien ar gouel: les organisateurs de la fête.

Tarzhadenn Gemper

E-kreis an deiz, ha koulz lavared war wel d'an oïl dud deredet da Abadenn Veur Gouelioù Meur Kernew, e Kemper, ez eus bet un darzhadenn, d'ar sul 25 a vis Gouere : e-barzh un ti-bank emae o sevel e voe bet lakaet, n'eo ket ur bomb, med poultr moarvad...

Pegen difur e c'hell bezañ tud 'zol Skrivet hon noa (sellit ouzh **Pobl Vreizh** niv.78, p.4) ne servij da netra ober reus... Med piw eo ar re a zo kirieg eus an tarzhadennoù-se? Paotred an F.L.B.? Martese. Pe neuse, polisserien aet dre guzh e-barzh strolladoù, kuzh int-i iwe, ewid atahinañ, ewid lakaad ar Vretoned da sevel a-eneb d'ar re a fell dehe roiñ he frankis d'ar vro, med anes ober un implij diboell eus ar gwall-nerzh. Bretoned eus an tu kleiz, bezomp war ewezh!

ROLL GERIOÙ

tarzhadenn : explosion, déflagration;
kirieg : responsable, coupable; **atahinañ** : provoquer; **diboell** : insensé; **gwall-nerzh** : violence.

Kañv

d'an 10 a vis Gouere diwezañ ez eo bet lac'het, en e wetur, hon kamarad Y.AN DOUR, emsaver eus kevrenn Wengamp. Da dud e familh ha d'e vignoned, hon gourc'hemennou a gen-gañv.

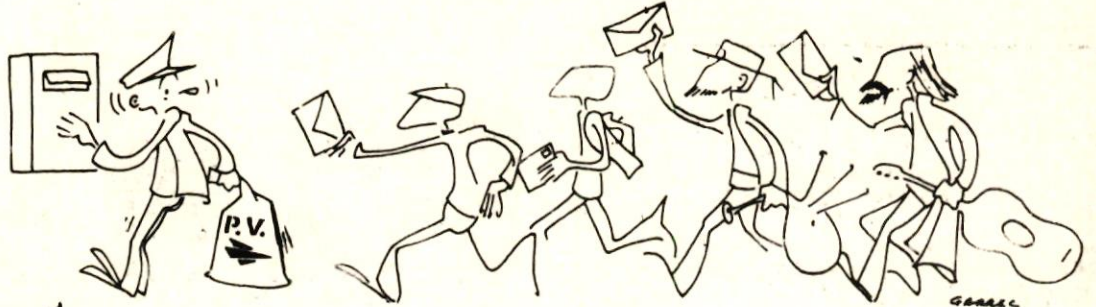
Embannoù.

Paotr 26 vloaz, dehañ 2 aotreegezh (unan war ar gwir, unan war al lizhiri), tapet gantañ an DES gwir boutin, brezhoneger, zo o klask labour e Breizh. Studiet e vo kement kennig hag a c'hellfe bezañ graet. Skrivañ da J; RAYNAUDON, 8 r. Paul Bellamy, 44000 An Naoned.

FOTOIOÙ

eureujoù, bruderezh
kartennou «piw oc'h?»
poltrejoù bugale

e ti Joël POIRIER **Breiz photo**
21, Bali Clemenceau — BREST 29200
Pellg. 44.42.91.

L i z H E R O Û

Kenvrois ker ar gasetenn Pobl Vreizh

A-raog ar bresel diwezañ e vese kavet e Breizh un nebeud mat a skrivagnerien vrezhoneg; lod anehe a felle dehe displegañ diaesterioù pemdezieg ar Vretoned, diskouez pere 'oa al labourioù war-ar-maes pe e kêr : ar re-se a oa mouezh ar re reuseudig... Lod all avad, red eo lâred ar wirionez, a vewe en ur sort «ghetto», troc'het a-grenn diouzh ar bobl wasket... Eus unan eus ar re-mañ eo e fell din komz : unan bras eo, brezhoneg dispar gantañ dindan e bluenn... Pessort mod e vese sellet outañ gant an dud o chom tro-dro dehoñ, setu pezh a ziskouez an testen-mañ, bet roet din gant ur vaoues, aet kozh bremañ, o chom er memes bourc'hadenn gant ar skrivagner-hont. Eno e oa bet dalc'het, ar bloawezh-se (a-raog ar bresel eta), gouel bras ar

Bleuñ-Brug : evel beb bloaz, e fin ar gouel, e oa bet aaset, e barzh un ostaleri, ur pred bras ewid an dud a-fesson bodet war al lec'h. O servijañ ouzh taol e oa ar vaoues emamp o kaoseal diwar he fenn; plac'h yaouank e oa neuse, hag evel-just e oa gwall drubuilhet dirag kemend-all a aotred vras o tebriñ e-barzh ar sal : en o zouesk e oa ar skrivagner, hag iwe eskob bras Kernew...

Beteg ma oa deuet ar mare da servijañ ar champagn (mar plij!), e tremenas mad peb tra, en desped d'ar c'hwesa zevere diwar dal ar merc'hed. Siwazh! Re vraw eh ae an traoù-ken trubuilhet ma oa-hi, ar plac'h yaouank a skuilhas ur banne champagn («veuve Cliquot», martese) war soutanenn an eskob. Lammad a reas kerkent ar skrivagner diouzh taol, feuket ha fuloret, hag e krogas da zistagañ beb sort komzoù dispri-

sus war ar paour-kaezh plac'h, ken e voe strafuilhet ha prest da gaoud ur fallaenn. E galleg e reas ar skrivagner e rebechoù d'ar servichoues... (Forzh penaos ne vese brezhoneg gantañ en ostaleri-se nemed gant an dud eus e renk dehoñ.

Eürsamant ewid ar plac'h yaouank, an eskob a gemeras mad a-walc'h an traoù, hag a lâras dehi : «Allons, allons, ma pauvre petite, ce n'est rien, et après tout, cela porte bonheur».

Echu peb tra, a gav deoc'h? Ne oa ket. Abaoe, ar vaoues-se he deus maget kassoni ouzh an dud a renk uhel na vese kaos gante nemed eus ar brezhoneg en o beg...

Un dra c'hoazh : ar vaoues-se zo mamm din, ha galleg saoud eo a zo bet desket din ganti pa oan bihan...

Y.K.Kernewad

Kendalc'h eus ar b.5

«Parc d'Armorique»...

Ne vezer ket ken fonnus oc'h ober heñchoù... memes ar re bet prometet pell 'zo... ar vro zo dilesket, ha lesket da verwel ! Lâret 'vez dimp lar eo paour ar vro... kreis Breizh surtoud... koulskoude e vez maget kalz loened... graet laezh... ha kig... med an traoù-se ne vezont ket treusformet war ar plass... ha koulskoude e rafe labour d'un toullad tud ! Memes mod eo ewid ar pezh zo dindan douar... a zo bet implijet gwechall... ha bremañ c'hoazh e vez kalz tud o klask... med ar vro amñ, ne ra foultr ebed ar gapitalisted ganti !... pas ewid lakad ar vro da vont war-raog... toud pezh a faot dehe zo labourerien marc'had-mad ! Ar vro zo kondaonet da verwel gant ar gouarnamant... hag ar re yaouank da vont kuit !

Setu eo daw stourm da chañch penn d'an traoù... anes se, n'hallimp ket chom amañ da labourad... evel eo dleet... hag evel a faot dimp.

Un ti-sklus didud... en ur c'hornbro o vont da vout didud... mar ne chañchomp ket penn d'ar vazh. Ni hon-unan!

Staj Ar Falz - Skol Vreiz en Uhelgoad

Eus an 31 a vis Eost d'an 8 a vis Gwengolo e vo dalc'het en **Uhelgoad** an 8ed Staj Pedagogel savet gant **Skolæerien ha Kelennerien Ar Falz**.

Diw lodenn 'vo, evel kustum, e-barzh ar staj : al lodenn gentañ (31/8 - 3/9), e vo peb tra enni e brezhoneg. Ne vo ket red da zen ebed komz brezhoneg, mar ne oar ket ober pe mar n'en deus ket c'hoant d'henn ober, med an divisoù, ar prezegennoù 'vo e brezhoneg. E-keñver prezegennoù, e komzo E. Person eus **James Connolly**, I. Gourmelon eus **Roudoù ar galianeg** e galleg, A. Chauvel eus **an hanoioù a orin keltieg en Europa**. Bez e vo prezegennoù all c'hoazh. Kanet ha dañset e vo iwe, ha debret, ha kousket. D'an 2 a vis Gwengolo e vo un divis gant tud an Uhelgoad.

An eil lodenn (5/9 - 8/9), e vo ar galleg ar mestr enni, med droed 'vo da gomz brezhoneg memes-tra ! Prezegennoù gant Y.Ch. Veillard (**Talvoudegezh an dielloù**), P. Grall (**Ar c'hoariva pobleg e Breizh, er XV^{ed}, XVI^{ed}, XVII^{ed} kantved**), Y.J. Monnier (**Ha bez ez eus eus pobl Vreizh ?**), A. Borne (**Tristan hag Isold : ur studiaden gant skolidi eus un 3^e klass**).

N'eo ket red bezañ kelenner pe skolæer a-benn mont da staj **Ar Falz**. Ul labour a-boues eo an heni graet gant paotred ha merc'hed **Ar Falz**.

Ewid roiñ e hanw, skrivañ da sekre-tourva :

AR FALZ - SKOL VREIZ
Run-Awel
29245 PLOURIN-MONTRouLES

LEVRIOÙ BREZHONEG TI GIRAUDON

30, straed Kerañpont
22300 LANNUON

Pg. 35 04 90

stivell

E BREST (Penfeld) d'an 9 a vis Eost
an abadenn nemeti er c'horn-bro

KOMANANTIT DA **LE PEUPLE BRETON**

E galleg flour penn-da-benn

B.P. 304 — 29273 BREST CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

A gass e gomanant :

boutin : 20 L (1)

Skoaz : 30 L (1)

Estrenvro : 30 L (1)

Amañ an arc'hant :

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

C.C.P. RENNES 2365-76

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket

KOMANANTIT DA **b/ POBL VREIZH**

Ar gelaouenn bolitikel nemeti e brezhoneg penn-da-benn

B.P. 304 — 29273 BREST CEDEX

Hanw hag hanw-badez

Chomlec'h

a gass e gomanant :

boutin : 20 L (1)

Skoaz : 30 L pe ouzhpenn (1)

Estrenvro : 30 L (1)

Amañ an arc'hant :

dre chekenn-bost (1)

dre vandat-lizher (1)

dre chekenn-vank (1)

C.C.P. RENNES 2746-79

(1) Diverkit ar gerioù na servijont ket